

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Quo Iure obligemur ieiunare, & quanta sit hæc obligatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

à suo Parocho, quem putat peccatum, &c.

²¹ Nihilominus dicendum est, non posse talem ferio & absolute inuitari vt tecum cœnet; nec in mensa vrgeri vt comedat. Ratio est, Quia nemo potest inuitari aut incitari ad id quod sine peccato præstare non potest: atqui hic non potest sine peccato comedere, vt supponitur.

Ad ratio- nes. Vnde patet responsio ad Primum, Quia etsi cœnare in genere sit actus per se indifferens, non tamen est indifferens vt hic & nunc à tali agitur, sed malus.

Ad Secundum: Deus numquam inuitat ad aliquid quod sine peccato fieri nequit, ne vt ens quidem est: nec ad illud inuitat, nisi auxilio generali, & per se indifferente, vt alibi fuit ostentum est.

Ad Tertium: Licitum est quidem gaudere de occasione Christi, sub illa ratione, non tamen licitum fuit ad illam incitare aut inuitare Iudæos: gaudium enim potest esse de bono præcisè & per se considerato, absque approbatione causæ vel circumstantiæ prauæ: non autem incitatio & inuitatio.

Ad Quartum: Id quod ibi petitur, sine peccato præitari potest. Idem dicendum de elocatione domus facta meretrici, & aliis quæ ibi adfert Nauarrus.

D V B I T A T I O I V.

Vtrum caupo peccet, si die ieiunij cœnam apponat, aut cibos vetitos.

Res est frequentissima per Germaniam & in locis hæreticorum.

²² *Apponere cibos vetitos.* Respondeo, Quod ad cibos vetitos attinet, in locis Catholicorum eos apponere, præsertim carnes, est graue peccatum; & grauius punirentur si qui id facerent, quia ibi censetur hæreseos quædam tacita professio, nisi fortè in casu aliquo particulari ratione euidentis necessitatis, vel si nihil aliud suppeteret, vel si aliquis hospitem, qui videretur fide dignus, diceret id sibi à Superioribus indultum.

²³ In locis verò hæreticorum, vbi passim ab aliis solent apponi, credo id esse licitum cauponi Catholico; positus tamen duabus conditionibus. Prima, Si hospites petant: non enim ingeri possunt non petentibus; hoc enim esset illos ad illicita inuitare. nisi fortè simul apponat carnes & pisces, vt plerique illis locis, maximè Catholicis faciunt, vt vtrique parti faciant satis, quemque suæ conscientiæ relinquentes.

Secunda, Si non potest reculare sine suo notabili incommodo: vt si alioquin ab hospitibus esset deserendus, vel aliquid incommodi passurus à Magistratu. Ratio est, Quia id per se malum non est, sed quiddam indifferens: ergo supposita legitima causa, fieri potest sine peccato. hæc enim facit vt non censetur esse professio hæresos, aut cooperatio ad malum. Confirmatur, Quia hac ratione excusantur à DD. ancillæ dominorum hæreticorum, quæ diebus ieiuniorum carnes coquunt, & cœnam apponunt; quia id sine notabili incommodo suo non possunt detrectare; & auriga vehens dominam suam ad locum adulteri; & Naaman Syrus comitans dominum suum ad locum idoli, eumque in adoratione sustentans & veluti iuuans; de quo alibi dictum est. etsi enim hæc & similia

speciem mali habeant, & reuerà mala sint, quando commodè vitari possunt; quia censentur fieri affectu cooperationis ad malum: tamen quando absque notabili incommodo non possunt detrectari, non sunt mala; non enim tunc censentur fieri causa cooperationis, sed vitandi incommodi, & inuoluntariè. Huc pertinent rationes, quas congerit Nauarr. cap. 21. num. 25. vide supra lib. 2. cap. 13. num. 29. & seq. & cap. 9. num. 122.

De cœna apponenda est distinguendum; vel enim constat istos non teneri ad ieiunium, vel constat teneri, vel est dubium. Si primum, potest eis cœna dari, modò scandalum ablit; quod vbi-que exceptum volo. Si secundum, non potest, si tamen absque incommodo possit negari. hoc fuisse probat Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. dub. 6. & ratio est, quia tenetur impedire offensionem Dei, & lapsum proximorum, quantum commodè potest: atqui in hoc casu non solum non impedit, sed etiam cooperatur, præbens illis instrumentum peccandi, quod facile potuisset negare. hoc tamen maximè locum habet quando illi alibi habere non possunt; si enim alio ituri, & ibi cœnaturi erant, non est necesse reculare; quia peccatum non potest sic impediri; iuxta ea, quæ scribit Nauarrus cap. 21. num. 24. & Caietanus q. 147. art. 4. Idem dicendum si grauius offensuri essent Deum murmurando, conuiuendo, maledicendo, cœnâ negatâ. quo modo excusantur interdum patresfamilias, famulis & domesticis cœnam permittentes, vt Gabriel notat.

Si tertium; vel decorè possunt interrogari an excusentur à ieiunio, vel non possunt. Si possunt, sunt interrogandi, & iuxta quod responderint, faciendum. Si non possunt, propter auctoritatem, præsumendum excusari. Ratio est, Quia in dubio nemo præsumitur velle peccare, L. Meritò. 7. Pro socio, & dubia in meliorem partem sunt interpretanda: de quo sup. lib. 2. cap. 29. dub. 4.

D V B I T A T I O V.

Quo iure obligemur ieiunare, & quanta sit hæc obligatio.

D. Thomas quest. 47. art. 3.

²⁵ *1. Sententia est hæreticorum.* Sunt tres sententiæ. Prima est hæreticorum nostri temporis, qui docent, fideles nullo iure ad ieiunia adstringi, sed omnia esse libera. Ratio ipsorum est, quia obligatio ieiuniorum pertinet ad iugum & seruitutem legis veteris, à qua per Christum liberati sumus; cui Ecclesia non potest nos rursus subijcere. Vnde inferunt esse superstitionem, si veluti ex obligatione ieiunes; quia id est professio quædam seruitutis legalis. Ita Caluinus lib. 4. Instit. c. 12. & Confessio Augustana art. 26. Idem ob eandem rationem docuit olim Aëtius, vt referunt S. Epiphanius hæref. 75. & S. Augustinus lib. de Hæref. cap. 53.

²⁶ *Refutatur.* Sed hæc sententiæ est aperta hæresis, olim à Patribus in Aërio damnata, quam etiam consensus & vltus omnium sæculorum iam inde à temporibus Apostolorum refutat; nam ab eo tempore semper in Ecclesia multa ieiunia vt obligatoria seruata fuere, non ad satisfaciendum præcepto legis veteris; (nusquam enim in lege veteri quadragesimale ieiunium, aut vigiliarum præceptum fuit) sed

ad obediendum præcepto Prælatorum Ecclesia, quibus dictum est à Domino, Luc. 10. *Qui vos audit me audit: qui vos spernit, me spernit.* & Matth. 18. *Si Ecclesiam non audiverit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Amen dico vobis, quacumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in celo. & Ioan. 20. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* id est, simili cum potestate ad Ecclesiam gubernandam. quibus locis aperte significatur potestas præcipiendi, & præceptis obligandi, ut Patres omnes explicant.

27 Nec obstat, quod ieiunia in veteri lege præcepta fuere: si enim bona sunt & salutaria, cur non possit Ecclesia illa præcipere etiam in noua lege? alioquin non poterit etiam præcipere orationem, aut elemosynam; quia hæc in veteri legi præcepta fuere. Nec refert, quod ieiunia illa vetera aliquid cærimoniale habuerint illi legi proprium, quia cum tali circumstantia ab Ecclesia non præcipiuntur; & ipsa secundum se illam non requirunt, cum ad Ius naturæ pertineant, & apud omnes gentes usurpentur.

Ieiunia legis veteris habent aliquid cærimoniale.

Neque hæc obligatio dici potest pertinere ad iugum legis veteris; sicut nec obligatio, qua potestibus sæcularibus in variis rebus, solum ad disciplinam externam & commodum temporale pertinentibus, obedire tenemur, ad seruitutem illius legis pertinet. Quod si hæc obligatio, quæ etiam conscientiam vincit tenet, (ut Apostolus expressè ad Rom. 13. ait) ad illam seruitutem non pertinet; multò minùs ea, qua tenemur obedire Prælati Ecclesiæ, quorum potestas directè descendit à Christo, & dirigit nos ad salutem.

28 Hinc patet responsio ad fundamentum hæreticorum: nam libertas Evangelica, qua Christus nos liberavit, non soluit nos à lege ieiunij, neque ab aliis, quæ ab Ecclesiæ Prælati imponuntur, (sicut neque à legibus civilibus & Principum subiectione) hæ enim obligationes non sunt fugiendæ; neque ab his liberandi eramus, cum ad iustitiæ seruitutem pertineant: sed ab aliis quibusdam vinculis; nimirum à quintuplici seruitute. Primò, A seruitute peccati, quod duplici vinculo nos firmiter constrictos tenebat, vinculo culpæ & vinculo pænæ seu reatu. à neutro nos eripere poteramus: ab utroque liberavit nos per mortem suam Christus. Secundò, A tyrannide diaboli, cui propter peccatum eramus subiecti, iuxta illud 2. ad Timoth. 2. *A quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Tertio, A seruitute concupiscentiæ, cui gratia destituti seruirebamus: & consequenter à necessitate peccandi. Hæc tria insinuantur ab Apostolo, ad Rom. 6. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ.* Liberatio enim à peccato, secum trahit vel includit liberationem à tyrannide dæmonis, & à seruitute concupiscentiæ, quam etiam Apostolus passim nomine peccati comprehendit. Quarto, A seruitute legis moralis, partim quatenus nos sua pœna vincit tenebat; de quo Apostolus ad Galat. 3. *Christus redemit nos de maledictio legis, factus pro nobis maledictum.* partim quatenus solo timore (quod seruale est) ei obediebatur. vnde Apostolus ad Gal. 5. *Si spiritu ducimini, non estis sub lege,* nimirum seruali modo, sicut mancipium subest domino amara necessitate; sed sicut filius patri spontaneo amore. Item *non estis sub lege,* quoad vim puniendi: quia non dominatur iustis infligendo pœnam. & ad Rom. 8. *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis*

Libertas Evangelica à quintuplici seruitute nos soluit.

Responsio ad argumentum hæreticorum.

spiritum adoptionis filiorum. Quintò, A seruitute legis veteris, præsertim cærimonialis, cuius iugum erat valde graue & quasi importabile, ut constat ex verbis D. Petri, Actorum 15. præsertim cum absque gratia esset inutile ad salutem. De hac sæpissimè loquitur Apostolus in Epistola ad Galatas, & alibi. In his igitur Christiana consistit libertas; non in libertate à ieiuniis & præceptis Prælatorum, quibus libertas spiritus iuuatur & conseruatur.

Secunda sententia est quorundam, qui etsi concedant cetera ieiunia esse Iuris humani; tamen ieiunium Quadragesimæ putant esse Iuris diuini. Primò, Quia nusquam inuenitur eius institutio: imò Iura quæ illius meminerunt, insinuant & supponunt iam antea institutum. Secundò, Quia aliqui Patres id aperte indicant; D. Augustinus in Psalm. 110. dicit *Quadragesimam nobis præcipi ex Lege, & ex Prophetis, & ex ipso Euangelio.* D. Ambrosius Serm. 23. dicit *Quadragesimam à Domino consecratam.* Serm. 25. *Non leue peccatum est fidelibus iudicatum Quadragesimam à Domino non ieiunare, & ieiunia consecrata ventris voracitate dissolvere.* & Serm. 27. *Isud autem præceptum eius est primum, et his quadraginta diebus, ieiunij, orationibus, vigilijs operam commodemus.* D. Leo Serm. 12. de Quadragesima, vocat illam *ieiunia diuinitus instituta.* Sed hæc sententia est parum probabilis, ut statim patebit.

29
2. Sentent. Ieiunium Quadragesimæ esse Iuris diuini.

Tertia sententia est communis Doctorum, & nobis amplectenda, Omnia Ecclesiæ ieiunia, etiam Quadragesimæ, esse Iure humano instituta, eoque solo obligare. Sub Iure humano comprehendendo etiam ordinationes Apostolorum, quas ipsi ut Ecclesiarum Rectores fecere. Probatur Primò, Quia Patres passim docent ieiunium Quadragesimæ esse ab Apostolis institutum, & Ecclesiæ traditum: S. Hieronymus Epist. 56. ad Marcellam, de erroribus Montani, *Nos unam Quadragesimam, secundum traditionem Apostolorum, toto anno, tempore congruo ieiunamus.* D. Leo Serm. 6. de Quadragesima, *Apostolica institutio quadraginta dierum ieiunij impleatur.* Idem indicat Epiphanius Hæres. 75. in fine. Eiusdem meminit S. Ignatius Epist. ad Philadelphios, & Clemens libro 5. Const. Apost. cap. 12.

30
3. Sentent. Omnia esse Iuris humani. Probatur.

Secundò, Si esset à Domino institutum, non posset in illud incidere tanta variatio quoad tempus, modum, cibos, etatè ieiunantium, exemptiones plurimorum, quantam consuetudine variis temporibus & locis videmus inductam; sed ab omnibus eodem modo seruari deberet: nam Ius diuinum non potest consuetudine mutari.

Tertio, Si Christus instituit, id fecit solum exemplo, ut Patres indicant: nullum enim aliud in Euangelio huius rei habemus vestigium: sed exemplo non instituit; quia illud nimirum à nostro ieiunio discrepat: ille enim nullam discretionem ciborum habuit; sed per 40. dies & noctes omni cibo & potu abstinuit; nos delectum ciborum habemus, & quotidie semel comedimus, & sæpiùs bibere possumus: ille nullum diem exceptit; nos Dominico non ieiunamus: ille statim post Baptismum & in deserto ieiunauit; nos ante Pascha inter homines versantes. Itaque etsi hoc exemplo nos prouocauerit ad ieiunium totidem dierum pro modulo nostro suscipiendum, (ut aperte tradit Ambrosius) non tamen præcepit nec instituit nostrum;

strum; sed id Apostolis, & Rectoribus Ecclesie reliquit, sicut & cetera quæ ad Ecclesie disciplinam pertinent. satis enim erat Domino fundamenta Religionis, quæ inconcussa manere debebant, per se instituisse.

³¹ *Respondetur ad Præsum dicta.* Nec obstant dicta Patrum. Dicitur enim *præcipi ex Lege*, &c. tum quia ad imitationem Moysis, Eliæ & Christi præcipitur; tum quia occasio præcipiendi, ex Lege, Prophetis, & Evangelio accepta est. Dicitur à *Domino consecrata*: quia hunc diem numerum suo factò sacrum & religiosum fecit, & hunc explendo, imitatur & colimus Christum. Dicitur *indicta à Domino*, & ab eo *præcepta*, quia exemplo suo eam nobis commendauit; quod exemplum nobis debet esse instar præcepti, præsertim accedente mandato Apostolico. Item, Quia Apostoli instinctu diuino præceperunt. Dicitur etiam non esse *humana cogitatione* inuenta; quia numerus iste diem primitus à Deo constitutus fuit in ieiunio Moysis, Eliæ, & Domini nostri. Denique Patres interdum indicant ieiunium esse à *Deo institutum*; quia Iure diuino est nobis præceptum in genere absque determinatione temporis, & modi; quæ relicta est Ecclesie dispositioni. Sepposita autem hac determinatione, tenemur Iure diuino ieiunare, quando id putatur necessarium ad aliquas tentationes, præsertim carnis, superandas, & eam spiritui subiiciendam, vel ad flagella impendentia auertenda.

³² *Quantum obliget.* Quod ad alteram dubitationis partem attinet, *Quanta sit huius præcepti obligatio*: quidam putant, non obligare ad mortale, nisi vt non agatur contra ex contemptu. Idem dicunt de omnibus præceptis humanis. vnde si quis ea violat absque contemptu, non peccare mortiferè, sed solum venialiter. Ex contemptu autem violare dicunt non solum illum, qui eo fine id facit vt Ecclesie potestatem, vel ieiunij opus contemnat; sed etiam qui facit ex consuetudine: quia consuetudo peccandi est quidam interpretatiuus contemptus præcepti. Ita Angelus v. Ieiunium n. 14. vbi citat pro hac sententia Cardinalem Zabar. & v. Inobedientia, vbi citat pro ea D. Thomam, Richardum, Archidiaconum, Geminianum, & alios. Confirmatur, Quia qui habet propositum seruandi ieiunij præcepti, & ordinariè seruat, sed ex infirmitate, dum superuenit tentatio, labitur, & statim concepto dolore rursus proponit & conatur implere, multò magis venia dignus est, quàm is cui nullo modo præceptum est cordi, & liberè illud violat: nec videtur mens legislatoris illi laqueum culpæ mortalis iniicere, præsertim cum finem principale sui præcepti in illo magna ex parte assequatur, qui est, vt subditus, quantum fert communis fragilitas, benè agat.

³³ *Refutatur Obligatio sub mortali.* Verum communis & recepta DD. sententia est, hoc præceptum ita obligare ad mortale, vt si absque causa violes, mortaliter pecces, quamuis id non ex consuetudine, sed ex aliqua tentatione, & semel tantum facias. Ratio est, Quia res præcepta capax est huius obligationis: (est enim opus virtutis, homini ad salutem necessarium, aut valdè expediens, & in suo genere graue,) & Ecclesia absolute præcipit, nec temperat obligationem secundum hunc vel illum modum violandi: ergo imponit obligationem sub mortali. Consequentia patet ex communi regula, Præcepta obligare pro materiae capacitate & grauitate: quæ nisi admittatur,

nulla alia superest norma discernenda obligationis: nam confugere ad intentionem legislatoris, est diuinare: præsertim cum hæc se accommodet materia, nisi discretè aliud in lege exprimat. Confirm. Quia præcepta diuina obligant absolute in re graui, sub mortali, etiam si vel semel violentur, nec admittunt illam distinctionem, *ex consuetudine & ex infirmitate*: ergo etiam humana. Consequentia patet, quia præcepta humana debent imitari diuina, & Deus non est minùs in præcipiendo suauis, nec minùs se infirmitati humane accommodat, quàm Ecclesia. Hinc patet responsio ad fundamentum sententiæ aduersæ.

Idem confirmatur ex sensu veteris Ecclesie: ³⁴ nam Canone 68. Apostolorum dicitur: *Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor sacram Quadragesimam Pasche, aut quartam Feriam, aut Parasceven non ieiunauerit, deponitur: præterquam si imbecillitate impeditur corporis. si laicus sit, communionem priuatur.* Vbi nota, tunc temporis & aliquot sæculis post, etiam Feria quarta & sexta solitum ieiunari per annum. vide Epiphanium hæresi 75. Sexta Synodus in Trullo, Græcis dicta *trvbtvru*, q. d. quini sexta, can. 56. *Vsum est, vt omnis Dei Ecclesia, quæ est in vniuerso terrarum orbe, vnum ordinem sequens, ieiunium perficiat, (quadagesimale) & abstinere sicut ab omni mactabili, sic ab onis & casto: quæ quidem sunt fructus eorum, à quibus abstinemus. Qui autem hoc non seruauerint, si quidem sint Clerici, deponantur, si autem laici, segregentur.* Hic violatores ieiunij iubet deponi, vel excommunicari. Concilium Gangrense ante annos 1200. can. 19. *Si quis ieiunia, quæ communiter ab Ecclesia custodiuntur, dissoluat, anathema sit.* Ambrosius Serm. 25. *Si ignorans, Ionathas indictum à patre ieiunium, quia re soluerit, morti addicitur; qui sciens à Christo indictum re soluit, quid meretur?* Eòdem pertinent testimonia, supra in secunda sententia allata.

Si quis tamen putaret subesse iustam causam non ieiunandi, & ita bona fide comederet, non peccaret, saltem mortiferè, quamuis in ea re fallatur, suæque sensualitati indulgeat, vt notauit Caietanus in ar. 3 & Nauarrus cap. 21. num. 20. quod intelligo, modò non sit ignorantia crassa, quæ dolo æquiparari possit. In dubio an causa sit iusta, tenetur inquirere veritatem; & manente dubio, debet seruare ieiunium, nisi petat à Superiore, potestatem habente, dispensationem: quia in dubio tenetur legem seruare; cum illa sit veluti in possessione libertatis subditi, vt constat ex dictis lib. 2. cap. 41. dub. 9.

Grauiissimum autem semper in Ecclesia iudicatum fuit, tempore ieiunij vesci carnibus; vt constat ex Concilio Tolet. 8. can. 9. & ex d. can. Apostolorum 98. & Synodo Trullana can. 56. Vnde non facile Catholicus eas comedit, etiam inter hæreticos: quia id facere non possunt, si absque graui periculo possint vitare, & alij cibi suppetant. Quare grauius reprehendendi mercatores Belgæ, qui dum in Quadragesima ad nundinas Francofurtenses proficiscuntur, carnibus liberè cum aliis vescuntur; cum alij cibi suppetant, modò petant.

³⁵ *Vesci carnibus.* Dixi, si absque graui periculo possint vitare: quia si ceteris carne vescentibus, ipsi abstinendo incurrerent graue periculum vitæ aut fortunarum, vt interdum accidit vbi viget persecutio in Catholicos,

licos, possent comedere, ne abstinendo se prodant: modo id non fiat in contemptum potestatis Ecclesie, aut cum damno Religionis. Numquam enim quouis periculo posito comedi possunt in contemptum Religionis, aut cum eius præiudicio, ut alias sæpè in similibus monuimus.

DUBITATIO VI.

Qui teneantur ieiunij ecclesiastici præcepto, & qui excusentur.

D. Thomas art. 4.

36
Sententia
Begariorum,
Ergo.

Quidam hæretici, circa annum Domini 1310. tempore Clementis V. ex Begardis & Beguinis, docuerunt, posse hominem in hac vita ad eam perfectionem conscendere, ut sit impeccabilis, & non amplius proficere possit; quòd cum peruenerit, non teneri amplius ieiunare, vel orare, sed posse concedere corpori quidquid lubet. Vnde solos imperfectos ad ieiunia obligari volebant. Ita refert Turcremata lib. 4. de Ecclesia, p. 2. cap. 36. & D. Antonin. p. 4. tit. 11. cap. 7. §. 4.

37
Est hæresis.

Sed hæc doctrina tamquam hæretica damnata est in Concilio Viennensi à Clemente V. ut habetur Clement. Ad nostrum, de hæreticis. Et facile refutari potest. Primò, Quia fundamentum eius falsum est, & hæreticum; quamdiu enim in hac vita sumus, peccare possumus, & proficere, ut ex multis Scripturis constat. vnde Apostolus 1. ad Cor. 9. qui tamen perfectus erat, si quis alius in hac vita, *Castigo, inquit, corpus meum & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* & Apocal. vlt. *Qui sanctus est, sanctificetur adhuc, & qui iustus est, iustificetur adhuc.*

Secundò, Etiam si quis ratione suæ perfectionis & tranquillitatis carnis, non egeret ieiunio, non tamen idcirco à præcepto esset exemptus: quamuis enim ratio præcepti in aliquibus cesset, non tamen idcirco definit illos obstringere, nisi ex eius obseruatione aliquid, quod sit contra intentionem legislatoris, sequatur; vel certè nisi ratio præcepti vniuersè vel in plerisque ita cesset, ut lex censetur inutilis; de quo plura 1. 2. q. 96.

Tertio, Quia qui maximè in hac vita perfecti fuerunt, maximè ieiunarunt, ut Ioannes Baptista, Apostoli, SS. Patres, Eremitæ, Fundatores Ordinum. Denique hanc hæresim cum suo fundamento refutat D. Leo Serm. 11. de Quadragesima. *Adest, inquit, maximum sacratissimumque ieiunium, quod obseruantiam sui vniuersis fidelibus sine exceptione denuntiat; quia nemo tam sanctus est, ut non sanctior; nemo tam deuotus est, ut non debeat esse deuotior, &c.*

38
Omnes obstringi.

Hoc igitur errore refutato, Respondeo, Omnes Christianos, cuiuscumque sint perfectionis aut dignitatis, præcepto ieiunij obstringi; nisi iusta aliqua causa excusentur. Ita communiter DD. diuus Thomas hic, ar. 4. & ceteri in 4. d. 15. vel 16. Innocentius & Canonistæ in Rubr. de Obseruat. ieiuniorum, Summistæ v. Ieiunium; & colligitur aperte ex testimonijs supra allatis; maximè ex can. 68. Apostolorum, & Synodo in Trullo, can. 56. & dicto Serm. S. Leonis. Ratio est, Quia causa huius præcepti in omnibus locum habet, ut benè ostendit Caietanus; omnes enim egent castigatione carnis, ut spiritui sit subiecta, satisfactione pro pec-

catis, & aptitudine mentis ad orandum. & quamuis aliqui interdum pro aliquo tempore his omnibus non egeant; tamen ut plurimum egent, & semper sunt valde vitia. Itaque Ecclesia potuit omnibus præcipere id quod ad istos fines iudicabat maximè opportunum, quod est ieiunium, ut dub. 8. dicemus.

Dixi, nisi iusta causa excusentur: quia ethi in præceptis diuinis non facillè cadat excusatio, cum sint de necessarijs ad salutem; ut patet in præcepto fidei, baptismi, penitentiae, Eucharistiae: tamen in humanis, quæ versantur circa vitia dumtaxat, vel circa determinationem præceptorum diuinorum, sæpè multæ causæ possunt incidere, ob quas cesset obligatio.

Reduci autem possunt ad tria capita, *impotentiam, laborem, & pietatem.*

Ob *impotentiam*, excusantur quotquot sine notabili noxa non possunt ieiunare; ut sunt infirmi, conualescentes, & debiles, præsertim Medicorum accedente iudicio; quia crebriore refectione opus habent: prægnantes, & lactentes; quia pro se & pro foetu egent. Denique pauperes, qui iustam refectionem non habent: non enim mens Ecclesie est, cum graui dolore vel læsione naturæ ad ieiunium obstringere; cum ad medendum non solum animis, sed etiam corporibus illud instituerit.

Ob eandem causam D. Thomas ad 2. & communiter DD. excusant pueros & adolescentes vs-

que ad finem tertij septennij; quia cum vsque ad illud tempus magnis incrementis augetur corpus, eget copioso alimento: vnde sæpius capere cibum debent, ne accretio & perfectio naturæ intercipiatur. Et quamuis valde conueniat ut interdum ieiunent, præsertim cum ætas illa vitii carnis sæpè sit valde subiecta, quibus ieiunium est optimum remedium; tamen Ecclesia non voluit generatim aliquid statuere; sed hanc rem prudentiæ Confessoriorum & Rectorum reliquit, ut quibus & quando videbitur esse opus, præscribant.

Excusantur etiam senes, iuxta communem DD. sententiam; quia senectus ipsa est morbus, & quidem incurabilis, & opus habet refectione crebra & modica. *Ætas autem qua incipit hæc senectus non est determinata, ut multi DD. notant: quia, ut inquit Caietanus, alij trigésimo anno senescunt, alij quadragesimo, alij quinquagesimo.* Secundum Medicos prima senectus incipit circa annum quinquagesimum, & in quibusdam circa quadragesimum quintum, nimirum quando vires & calor naturalis notabiliter incipiunt minui, & humor primæus absumi. Vnde puto paucos excusari anno 30. vel 40. ob senium. Omnes autem conueniunt, excusari ordinariè sexagenarios: hac enim ætate est media senectus, iuxta Medicos: in qua natura facillè inedia & repletionè grauitè læditur, & præcipitatur. Vnde nisi constet euidenter (teste Caietano) alicuius naturam ad eam tunc esse viridem & vegetam ut non sit lædenda ieiunio, non tenetur neque in dubio tenetur tentare, iuxta eundem auctorem; quia in illa ætate præsumitur non posse, nisi de contrario constet; præsertim cum experimentum sit periculosum.

Ob *laborem* eximuntur, Primò, Quotquot labore suo victitant, cum quo præbè ieiunium consistere nequit; quales sunt agricolæ, & ferè mechanici omnes. Nec refert vtrum diuites sint, an pauperes: quia hoc ipso quòd ex officio laborant,